



**MUSEU DEL
SURO DE
PALAFRUGELL**

MUSEU DE LA CIÈNCIA
I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA



**Generalitat
de Catalunya**

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ RAMIR MEDIR

FONS JOAQUIM ESTEVA S. A.

1859 - 2004

Descripció normalitzada

2. Fons comercials i d'empreses

Darrera actualització: setembre de 2017

ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

Codi de referència

Centre de Documentació Ramir Medir - Museu del Suro de Palafrugell.

Nivell de descripció

Fons

Títol

Fons Joaquim Esteva S.A.

Data (es)

1859 – 2004

Volum i suport

17,5 m. l. (172 capsas i 5 llibres de gran format).

ÀREA DE CONTEXT

Nom del productor

Joaquim Esteva S.A.

Història del productor

La firma Esteva va ser fundada per Joaquim Esteva, un ferrer del pont Major de Girona. Va marxar de Girona i es va establir a Palafrugell on va canviar d'ofici i va muntar el seu obrador de taps, que està documentat des del 1836. Va ser succeït pel seu fill Joaquim Esteva de Mata, fruit del matrimoni de Joaquim Esteva amb Maria de Mata i Cortils, de Blanes. Joaquim Esteva de Mata es va casar amb Concepció Girbau i van tenir tres fills: Miquel, Josep i Francesc. Després de la gerència de Joaquim Esteva de Mata, el seu fill Miquel Esteva Girbau, l'hereu, es va col·locar al capdavant del negoci. A finals del segle XIX el negoci familiar, dedicat a la fabricació de taps, s'havia expandit notablement i l'empresa havia aconseguit entrar, entre d'altres, al mercat alemany i escocès,

a través del revenedor *William Rankin & Sons*, de Glasgow. Tenia també representacions i agents a les principals ciutats espanyoles i europees (Barcelona, Madrid, Londres, París, etc.).

Els altres dos fills de Joaquim Esteva de Mata, Josep i Francesc, van buscar feina fora de l'empresa. Josep se'n va anar a treballar per la casa Mundet d'Algèria i Francesc es va quedar a Palafrugell per ser el cap de secció de la casa Esteva y Messer. Aquesta fàbrica s'havia fundat a Palamós el 1919 per l'alemany Messer i el català Esteva, sembla sense parentiu directe amb els Esteva de Palafrugell. Un cop a la fàbrica, Francesc es va associar amb el directiu Max Bachmann i van constituir Esteva i Cía.

Per altra banda, el fill primogènit i director de l'empresa familiar de Palafrugell, Miquel Esteva Girbau, va emparentar amb la família Genís, en casar-se amb Catalina Genís Jubert, filla d'Edmon Genís. Fruit d'aquest matrimoni va néixer el 1918 Joaquim Esteva Genís, successor del negoci familiar. El juliol de 1936 Joaquim Esteva Genís es va veure obligat a exiliar-se, va creuar la frontera francesa a peu i es va dirigir a Suïssa, on va viatjar fins a Djidjelli (Algèria) on residia el seu oncle Josep Esteva. El 1939 va tornar a Palafrugell on juntament amb el seu pare, Miquel Esteva, van fer-se càrrec de la fàbrica. El 1960, després del traspàs de Miquel Esteva, va assumir la gerència i va renovar els sistemes de producció de la fàbrica.

El matrimoni entre Teresa Esteva, filla de Joaquim Esteva Genís, i Joan Frigola Jordà va permetre als Esteva emparentar-se amb els Frigola, família indiana de Palafrugell, que s'havia enriquit amb els negocis que, a mitjan del segle XIX, havia muntat Joan Frigola Sagrera a Cuba. Els dos fills d'aquest matrimoni, Enric i Octavi, van continuar al capdavant de la fàbrica i l'any 1984 van constituir la societat anònima Joaquim Esteva S.A.

Història arxivística

La documentació del fons Joaquim Esteva S.A. es conservava al pis superior de la casa propietat de la família Esteva, annexa a la fàbrica, situada al carrer

Serra i Avellí. Va ser trasllada al Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro) el juliol de 2014.

Dades sobre l'ingrés

Cessió en règim de comodat d'Enric Frigola i Montserrat Miró al Museu del Suro el 27 d'abril de 2016.

ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

Abast i contingut

Malgrat que aquesta empresa de taps va ser fundada l'any 1836, no es conserva documentació d'aquesta primera etapa. La documentació més antiga sobre la societat és de la segona meitat del segle XIX i apareix barrejada i dispersa en documents familiars i patrimonials de la família Esteva, especialment en diversos llibres de comptabilitat.

El fons conté documentació sobre la gestió de l'empresa que permet refer-ne el funcionament i l'organització. De la documentació de l'empresa es conserven les sèries de comptabilitat (llibres, factures, etc.) i de correspondència. Són interessants els copiadors de cartes (1885-1937) i també és destacable i abundant la correspondència mantinguda amb clients: firmes comercials que importaven taps de suro i altres empreses i comerciants surers de l'Estat espanyol i l'estranger, amb qui l'empresa va mantenir relacions comercials. Destaquem sobretot la documentació sobre els estudis de mercat, de principis del segle XX, que aporten dades valuoses sobre bodegues i empreses importadores de taps a Espanya, i els informes encarregats per l'empresa sobre industrials i empreses que compraven taps a la dècada de 1920.

En relació a la fabricació, és interessant la documentació sobre proveïdors, tant de matèria primera com de productes auxiliars, que permeten resseguir, en diverses etapes, els productors de suro en planxa, preparadors i les empreses de productes complementaris que subministraven a la fàbrica.

També són molt interessants les llibretes i quaderns de notes, que contenen apunts diversos sobre el negoci: sistemes de fabricació, matèria primera, productes auxiliars, viatges per motius comercials, preus, etc. La documentació sobre treballadors i salaris apareix sobretot a partir de la dècada de 1930 en les sèries de previsió social i mutualitats.

El fons també inclou documentació de caràcter personal de la família, emparentada amb la família Genís, també de Palafrugell. Aquesta documentació fa referència a altres negocis en què hi participen altres membres de la família, a patrimoni familiar, salut i religiositat. El fons, per exemple, conserva documentació del negocis i activitats de Josep Esteva, germà de Miquel Esteva. Dins la documentació personal, és interessant la correspondència entre Joaquim Esteva de Mata i Miquel Esteva Girbau, des de Palafrugell, i Joaquim Esteva Genís, des de Burgos, sobre els efectes que tingué la Guerra Civil a la família. També és interessant la correspondència entre els germans Miquel Esteva Girbau i Josep Esteva Girbau, quan aquest darrer residia a Djidjelli (Argèlia). La correspondència, que inclou cartes d'altres membres de la família, és de caire personal i familiar, però conté referències al negoci de taps.

El fons conserva també documentació d'una societat de socors mutus, la *Hermanidad Popular de Palafrugell* (1919-1952) i una reduïda documentació de dues fàbriques de suro, la fàbrica de taps d'Amadeu Jofra, situada al carrer de la Caritat de Palafrugell, i la de Josep Barris Joan, situada a Darnius.

Sistema d'organització

El fons s'ha classificat i ordenat segons el següent quadre:

1. DIRECCIÓ I ADMINISTRACIÓ

- 1.1. Actes
- 1.2. Representació de l'empresa
- 1.3. Contractes i assegurances

- 1.4. Participació en empreses
- 1.5. Projectes d'instal·lacions industrials
- 1.6. Correspondència
 - 1.6.1. Correspondència general
 - 1.6.2. Correspondència amb institucions oficials

2. GESTIÓ DELS RECURSOS ECONÒMICS

- 2.1. Comptabilitat general
 - 2.1.1. Llibres diari
 - 2.1.2. Llibres major
 - 2.1.3. Inventaris i balanços
- 2.2. Comptabilitat auxiliar
 - 2.2.1. Llibres de caixa
 - 2.2.2. Facturació
 - 2.2.2.1. Registre de compres i vendes
 - 2.2.2.2. Registre de factures
 - 2.2.2.3. Factures i rebuts
 - 2.2.3. Registre d'ingressos i pagaments
- 2.3. Cartera d'efectes
- 2.4. Impostos i taxes
- 2.5. Recòmptes estadístics
- 2.6. Assessorament fiscal
 - 2.6.1. Assessoria fiscal Martí Casanovas Ogué i Martí Casanovas Lax
- 2.7. Bancs
 - 2.7.1. Compte corrent
 - 2.7.2. Dossiers de bancs
- 2.8. Documents complementaris

3. PROVEÏMENT I FABRICACIÓ

- 3.1. Proveïment general
- 3.2. Comandes

- 3.3. Proveïment de matèria primera
 - 3.3.1. Registre de proveïdors
 - 3.3.2. Correspondència i comptabilitat sobre proveïdors
- 3.4. Proveïment de matèries auxiliars i complementàries
 - 3.4.1. Registre de proveïdors
 - 3.4.2. Correspondència amb proveïdors
- 3.5. Maquinària
- 3.6. Manufactures i producció

4. GESTIÓ COMERCIAL

- 4.1. Clients i relacions comercials
 - 4.1.1. Llistes de clients
 - 4.1.2. Correspondència
 - 4.1.2.1. Correspondència amb fabricants i comerciants surers de l'estranger
 - 4.1.2.2. Correspondència amb fabricants i comerciants surers de Catalunya i Espanya
 - 4.1.2.3. Correspondència amb altres clients
 - 4.1.3. Expedients de vendes
- 4.2. Preus
- 4.3. Mercats i campanyes comercials
 - 4.3.1. Correspondència
 - 4.3.2. Estudis de mercat
- 4.4. Operacions de compensació i desgravació fiscal
- 4.5. Registre i declaracions d'exportacions
- 4.6. Divises

5. GESTIÓ DELS RECURSOS HUMANS

- 5.1. Expedients
- 5.2. Registre de personal
- 5.3. Salaris

- 5.4. Mutualitats i seguretat social
 - 5.4.1. Correspondència
 - 5.4.2. Règim General de la Seguretat Social
 - 5.4.3. Mútua General d'Assegurances
 - 5.4.4. Mutual Corchera
 - 5.4.5. Mútua comarcal contra accidents de treball
 - 5.4.6. Inspecció de treball
- 5.5. Selecció de personal

6. TRANSPORTS I DUANES

7. PROMOCIÓ I PUBLICITAT

8. APUNTS I NOTES

9. DOCUMENTACIÓ FAMÍLIAR I PERSONAL

- 9.1. Escriitures, convenis i contractes
- 9.2. Comptabilitat
- 9.3. Documentació personal, correspondència i apunts
- 9.4. Patrimoni
- 9.5. Formació i cursos
- 9.6. Mútues i salut
- 9.7. Josep Esteva. Manufactura de camises, colls i punys
- 9.8. Miquel Esteva. Comissions i representacions
- 9.9. Fotografies

10. HEMEROTECA

11. CATÀLEGS I IMPRESOS

12. OBJECTES

13. AMADEU JOFRA. FÀBRICA DE MANUFACTURES DE SURO

14. JOSEP BARRIS JOAN. FÀBRICA DE TAPS

15. GERMANDAT POPULAR DE PALAFRUGELL

Informació sobre avaluació, tria i eliminació

La documentació és de conservació permanent.

Incrementes

Donat que la família encara conserva documents, no es descarten futurs increments.

ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

Condicions d'accés

L'accés a la documentació del fons és públic, excepte les dades individualitzades de salut, la documentació relacionada amb la gestió del personal de l'empresa i tota la documentació amb menys de 30 anys d'antiguitat, que és de consulta reservada.

Condicions de reproducció

Les condicions de reproducció es regiran segons la normativa del Museu del Suro de Palafrugell.

Llengua i escriptura dels documents

Castellà, francès, anglès, català i alemany.

Característiques físiques i requeriments tècnics

En general, la documentació es troba en bon estat.

Instruments de descripció

S'ha elaborat un inventari del fons Joaquim Esteva S.A., elaborat per Armando Quintas i revisat per Jordi Turró i Anguila.

ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

Existència i localització dels originals

Els originals de la unitat de descripció es troben al Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

Documentació relacionada

-Fons *Genís i Cía*. Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

-Fons Josep Barris Joan. Fàbrica de taps (Darnius). Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

-Fons del *Sindicato Nacional de Madera y Corcho. Sector corcho. Delegación nordeste*. Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

-Fons del *Grupo Provincial de la Industria y Comercio del Corcho*. Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

-Fons de l'Associació d'Empresaris Surers de Catalunya (AECORK). Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

Bibliografia

-SALA, Pere i Jordi NADAL, *La contribució catalana al desenvolupament de la indústria surera portuguesa*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2010, p. 130-132.

-QUINTAS, Armando i Jordi TURRÓ, "La manera de hacer bien las visitas, fórmulas empresariales para la venta de productos de corcho. El caso de la empresa Esteva de Palafrugell", dins *El alcornoque y el negocio corchero. Una perspectiva histórica e interdisciplinar*, Diputació de Badajoz, 2016.

ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

Autoria i data (es)

Inventari realitzat per Armando Quintas entre octubre i desembre de 2014 i dirigit per Jordi Turró i Anguila.

Descripció realitzada per Jordi Turró i Anguila el desembre de 2014.

Inventari i descripció revisats per Jordi Turró i Anguila, el novembre de 2015, el gener de 2016 i el setembre de 2017.

Fonts

Inventari del Fons Joaquim Esteva S.A.

Regles o convencions

Norma de descripció arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, 2007.